

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет
імені Івана Франка Факультет філософський
Кафедра філософії

Затверджено

На засіданні кафедри філософії філософського факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка (протокол №1 від 29.08.2023)

Завідувач кафедри філософії

докт. філос. наук, проф. Карась А. Ф.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФСЬКА РЕКОНСТРУКЦІЯ СУЧАСНИХ ІДЕОЛОГІЙ»,
що викладається в межах ОПП «Філософія»
першого (бакалаврського) освітньо-наукового рівня вищої освіти
для здобувачів спеціальності 033 «Філософія»

2023-2024 н. р

Назва курсу	Філософська реконструкція сучасних ідеологій
Адреса викладання курсу	М. Львів вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра філософії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 – гуманітарні науки, спеціальність 033 – філософія
Викладач	Дубняк Златислав Олександрович, асистент кафедри філософії, доктор філософії
Контактна інформація викладача	Ел. пошта: zlatyslav.dubniak@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	У четвер з 13:30 до 15:30 год. он-лайн через Viber (+380972743032).
Сторінка курсу	http://filos.lnu.edu.ua/department/filosofiji
Інформація про курс	«Філософська реконструкція сучасних ідеологій» є дисципліною, що належить до циклу вільного вибору студента. Курс проводиться на II курсі, у V семестрі.
Коротка анотація курсу	Курс спрямований на засвоєння студентами базових знань щодо особливостей сучасних політичних ідеологій. На основі провідних американських, англійських та українських досліджень студент має змогу ознайомитись зі здійсненими за останні десятиліття спробами філософського переосмислення політичних ідеологій. Особливу увагу в курсі присвячено сучасній реконструкції лібералізму, а також критичному розгляду нових зразків екстремізму, зокрема ідеології «руського миру». Списки рекомендованих джерел містять доступну навчальну літературу, а водночас включають і першоджерела,

	які дають змогу детально дослідити предмет.
Мета і завдання курсу	<p>Метою курсу є формування у студентів філософської настанови у стосунку до сучасних ідеологій, яка є невід'ємною складовою розвинутої політичної культури громадянина. Завдання курсу: ознайомити студентів із сучасними підходами до осмислення природи політичної ідеології; ввести в філософський контекст сучасних дискусій щодо лібералізму, націоналізму та інших ідеологічних напрямів; сформувати вміння аналізувати й обґрунтовано оцінювати панівні ідеології сучасності.</p>
Література для вивчення дисципліни	<p style="text-align: center;">Базові джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Єрмоленко, В. (2018). <i>Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX-XX століть</i>. Дух і літера. 2. Лютий, Т., & Ярош, О. (2016). <i>Ідеологія: матриця ілюзій, дискурсів і влади</i>. НаУКМА. https://drive.google.com/file/d/1F1sNssuXoTx_Lj4L6l-8KW2_MyRQaPN8/view 3. Baradat, L. P., & Phillips, J. A. (2017). <i>Political Ideologies: Their Origins and Impact</i>. Routledge. https://drive.google.com/file/d/1zWn-1DD6-1DGelkkLjfhg3kASfH4kpBR/view 4. Heywood, A. (2017). <i>Political Ideologies: An Introduction</i>. Palgrave. https://drive.google.com/file/d/1FH2iGJkWIRpar0783Q7om9p74GIG1Fy0/view 5. Freedon, M., Sargent, L. T., & Stears, M. (Eds.). (2013). <i>The Oxford Handbook of Political Ideologies</i>. Oxford University Press. https://drive.google.com/file/d/1b77uQJUqGXL24KVVeMmZzNmdRMHr9J1j/view <p style="text-align: center;">Рекомендовані джерела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аудіокниги українською від Характерника. (2021). <i>Джордж Орвелл, 1984</i>. https://www.youtube.com/playlist?list=PLiNtiwdNtx_rtbX5II15a2M Org0s0SwfS 2. Бойченко, М. І. (2020). Нація як проект: рівні теоретичного осмислення та практичного втілення. <i>Вчені Записки ТНУ Імені В.І. Вернадського. Серія: Філософія, 31(70)(2)</i>. https://drive.google.com/file/d/1WMDRQ0BKz4J08EVvxzldDO1Aoi tQSdIE/view

3. Брюбейкер, Р. (2006). *Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі* (О. Рябов, Пер.). Кальварія.
https://drive.google.com/file/d/13O5wINd7TqtOvDR2oEBiTP8wHoHF5t0_/view
4. Валіцький А. (2000) Чи можливий ліберальний націоналізм?. В О. Проценко & В. Лісовий (Ред.), & К. Москалець, (Пер.), *Націоналізм: антологія* (сс. 804-822). Простір, Смолоскип.
<https://drive.google.com/file/d/1Q1bO5xFo3DSULgEfIWaWPLfifzAr77mg/view>
5. Гобсбаум, Е. (2001) *Вік екстремізму: коротка історія ХХ віку, 1914–1991* (О. Мокровольський, Пер). Альтернативи.
<https://drive.google.com/file/d/1BsCzgwTJy3mHq46bBQDEt1wCxQYYmEbQ/view>
6. Громенко, С. (2022, Липень 26). Три джерела і 100 мільйонів складових рашизму. Частина I: рашизм ширший за путінізм. *Локальна Історія*. <https://localhistory.org.ua/texts/statti/tri-dzherela-i-100-milioniv-skladovikh-rashizmu-chastina-i-rashizm-shirshii-za-putinizm/>
7. Громенко, С. (2022б, Вересень 6). Три джерела і 100 мільйонів складових рашизму. Частина II: від «Третього Рима» до «руського міра». *Локальна Історія*. <https://localhistory.org.ua/texts/statti/tri-dzherela-i-100-milioniv-skladovikh-rashizmu-chastina-ii-vid-tretogo-rima-do-russkogo-mira/>
8. Гуцал, А. Ф. (2009). Екстремізм. В *Енциклопедія Сучасної України*. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18837
9. Джудіс, Дж. (2017). *Великий вибух популізму. Як економічна криза змінила світову політику* (Н. Палій, Пер.). Клуб сімейного дозвілля.
<https://drive.google.com/file/d/1k-xjb2IKedWcjFpFGxw6mDRUVovQGmVd/view>
10. Донскіс Л. Джордж Орвел: анатомія фанатизму й ненависті (К. Ботанова & Д. Потехін, Пер). «Потяг 76».
<https://drive.google.com/file/d/11L90IIJxIcLSC1Gs41zGw-xKqJjQAiw/view>
11. Дубняк, З. О. (2022). *Реконструкція лібералізму у філософії прагматизму* [Дисертація]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
https://drive.google.com/file/d/1vyp8lNyu7cSRgMhv5EUGsV_-1DpbG87t/view
12. Єрмоленко, В. (2018). *Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі ХІХ-ХХ століть*. Дух і літера. С. 415-450.
13. Жупанський О. (2015) *Влада: вчора, сьогодні – навічно*. В

- Орвелл Дж. 1984. Київ: Видавництво Жупанського. С. 294-311
https://drive.google.com/file/d/134_GuCI4k-wh_78g-1B0dDaZSsgSxSdA/view
14. Карась, А. (2003). *Філософія громадянського суспільства. В класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях*. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. С. 485-497.
https://drive.google.com/file/d/1UCFi4UOk2v_Sl5Ap1X4UdpwrfpTv1HIQ/view
15. Карась, А. (2010). Свобода вибору і культурна ідентичність: взаємовиключення чи взаємодоповнення? В А. Карась (Ред.), *Людина та її ідентичність у добу глобалізації: матеріали міжнародної міждисциплінарної конференції. 29-30 червня 2010 року*. Львівський національний університет імені Івана Франка.
<https://drive.google.com/file/d/1ifUD3unOWELFvnWJzqtGzZJTjVadbAjc/view>
16. Кекес, Дж. (2009). Засадничі цінності лібералізму. В О. Проценко & В. Лісовий (Ред.), *Лібералізм: антологія* (сс. 111-133). Простір, Смолоскип.
<https://drive.google.com/file/d/1MMOwgsVexOstB04CyZZ9A1yCLPV8dEu3/view>
17. Лисий, І. Я. (2011). Ідея післяфілософської/літературної культури у Ричарда Рорті. *Наукові Записки НАУКМА. Філософія та Релігієзнавство*, 115, 49–55.
<https://drive.google.com/file/d/1X1uLPYm2Fyqc34hSf4lnei73cki02tY9/view>
18. Лютий, Т. (2022, Квітень 10). Ідеологічні складники «руського мира». *Український Тиждень*.
<https://tyzhden.ua/ideolohichni-skladnyky-russko-ho-myra/>
19. Лісовий, В. С. (2011). Ідеологія. В *Енциклопедія Сучасної України*. <https://esu.com.ua/article-13771>
20. Манан, П. (2005). *Інтелектуальна історія лібералізму* (В. Каденко, Пер.). Дух і літера.
<https://drive.google.com/file/d/1LBqj6i87rlXSScaC8nbrIVPvYYBLLsbG/view>
21. Мангайм, К. (2008). *Ідеологія та утопія* (В. Швед, Пер.). Дух і літера.
<https://drive.google.com/file/d/1iG9wO8HTbmbG7iKIAEBP03aRY9RoxuI0/view>
22. Мараєв, В., & Білик, Ю. (2022, Березень 23). Рашизм, або чому росіяни – нові нацисти. *Вокс Україна*.
<https://voxukraine.org/rashyzm-abo-chomu-rosiyany-novi-natsysty/>
23. Орвелл Дж. (2015) *1984* (В. Шовкун, Пер). Київ:

- Видавництво Жупанського.
https://drive.google.com/file/d/134_GuCI4k-wh_78g-1B0dDaZSsgSxSdA/view
24. Рогожа, М. М. (2020). Популізм в українській політичній культурі. *Українські Культурологічні Студії*, 2(7), 50-60.
<https://drive.google.com/file/d/1G6S2KzRvmlpzKYVrZnHEMc86icVU7-bE/view>
25. Сень, А. О. (2015). *Прагматизм і постпрагматизм у філософії Річарда Рорті* [Дисертація]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
https://drive.google.com/file/d/1W6lpnJKUoFKKHWOtDETR1xSzp_EW2nWt/view
26. Смолій, В., & Якубова, Л. (2018). *Історичний контекст формування проекту русский мир та практика його реалізації в Криму й на Донбасі* [Аналітична записка]. Інститут історії України.
<https://drive.google.com/file/d/1YkuWgIvaDYUclixJHmbEGhvt6qzLeNbd/view>
27. Тимченко, В. (2019). *Модерний націоналізм. Шлях до нового суспільства*. Markobook.
28. Томпсон, Е. (2006). *Трубадури імперії: російська література і колоніалізм* (М. Корчинська, Пер.). Вид-во Соломії Павличко «Основи».
https://drive.google.com/file/d/1Auok_SkuhcF4i3H2Ik7UIztjL8m1Q6eI/view
29. Тур, М. Г. (2006). Переопис словників як легітимація в утопічному проекті Р. Рорті. *Практична Філософія*, 1, 149–164.
https://drive.google.com/file/d/1-JxVuU3Wk-g3_4MaoKuz5JnBefVVbjTV/view
30. Щербак, С. (2020). Популізм з погляду політичної філософії. *Філософська думка*, 3, 61–78.
<https://drive.google.com/file/d/1N4Nbc2H3sA-ZHgXwkUNVhNogZyPQZ5R-/view>
31. Baradat, L. P., & Phillips, J. A. (2017). *Political Ideologies: Their Origins and Impact*. Routledge. P. 1-13.
<https://drive.google.com/file/d/1zWn-1DD6-1DGelkkLjfhg3kASfH4kpBR/view>
32. Berger, J. M. (2018). *Extremism*. The MIT Press.
<https://drive.google.com/file/d/1XiomDEJYJcmh-jqdidQEtKwTjgPwCz9a/view>
33. Cassam, Q. (2021). *Extremism: A Philosophical Analysis*. Routledge. P. 53-59; 100-108; 152-156; 156-164.

- <https://drive.google.com/file/d/1MkApOOnKhFzesukEITCyJ3oif7idyr7e/view>
34. Delanty, G., & Kumar, K. (Eds.). (2006). *The SAGE Handbook of Nations and Nationalism*. SAGE Publications Ltd. <https://drive.google.com/file/d/1Z7YTWWhXaGeQzGDWYz1F7-9cw4hLS0fI/view>
35. Dubniak, Z. (2021). Versions of Pragmatic Liberalism: from Rorty to Dewey. *Journal of Education Culture and Society*, 12(2), 15–30. https://drive.google.com/file/d/16b_88vp497fx8s0pGjhuXs1zeiiZq1rB/view
36. Freeden, M. (2015). *Liberalism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press. <https://drive.google.com/file/d/16Wsrg9YChbS5ayPLpLgai9PXaC1ukDsP/view>
37. Heywood, A. (2017). *Political Ideologies: An Introduction*. Palgrave. P. 15-17; 324-332. <https://drive.google.com/file/d/1FH2iGJkWIRpar0783Q7om9p74GIG1Fy0/view>
38. Kuzio, T. (2022). *Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War*. Routledge. <https://drive.google.com/file/d/1AIZ333IuPNJxUWdz8ZjdjeGCNXdkROic/view>
39. Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2013). Populism [E-book]. In M. Freeden, L. T. Sargent, & M. Stears (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Ideologies* (pp. 578–600). Oxford University Press. <https://drive.google.com/file/d/1b77uQJUqGXL24KVVeMmZzNmdRMHp9J1j/view>
40. Oswald, M. (Ed.). (2021). *The Palgrave Handbook of Populism*. Springer Publishing. <https://drive.google.com/file/d/10v5wQ6m439aW6l7dualwwi6AkYEUYGVC/view>
41. Ramberg, B. & Dieleman, S. (2001). Richard Rorty. In N. Zalta (Ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/rorty/>
42. Rorty R. (1989). *Contingency, Irony and Solidarity*. Cambridge University Press. P. 169-188. https://drive.google.com/file/d/1xkIoTUS05_sFl-xjZZEadeqWzQWyyNUg/view
43. Rorty R. (1989). *Contingency, Irony and Solidarity*. Cambridge University Press. P. 44-95. https://drive.google.com/file/d/1xkIoTUS05_sFl-

	<p>xjZZEAdeqWzQWyyNUg/view</p> <p>44. Özkirimli, U. (2017). <i>Theories of Nationalism: A Critical Introduction</i>. Red Globe Press. https://drive.google.com/file/d/1nfyKzOJv9_DPJrMOkQl0xtTZPKtfVfzR/view</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	32 годин аудиторних занять, з них 16 годин лекцій, 32 – годин практичних занять, 42 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p style="text-align: center;">На основі вивчення курсу, студенти повинні:</p> <p style="text-align: center;">знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • головні підходи до осмислення політичної ідеології; • зміст сучасних філософських дискусій щодо панівних ідеологій; • кризові особливості та перспективи розвитку сучасних ідеологій; <p style="text-align: center;">вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • формувати індивідуальну ідеологічну позицію; • протистояти ідеологічним маніпуляціям і обґрунтовано оперувати політичними ідеями; • виявляти елементи сучасних ідеологій у різних формах культури.
Формат курсу	Очний
Теми	<p>Тема 1: Природа політичної ідеології</p> <p>Тема 2: Сучасна реконструкція лібералізму</p> <p>Тема 3: Альтернативний образ ліберала</p> <p>Тема 4: Запобігання ідеологічному екстремізму: Рорті читає «1984»</p> <p>Тема 5: Філософський аналіз ідеологічного екстремізму</p> <p>Тема 6: Російська ідеологія: опис та критика</p> <p>Тема 7: Популізм як сучасна політична ідеологія</p> <p>Тема 8: Перспективи націоналізму в XXI столітті</p>

Підсумковий контроль, форма	Екзамен
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з філософії, політології, культурології.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	В процесі навчання використовуються лекції, тьюторство, презентації спільні проекти.
Необхідні обладнання	Вивчення курсу потребуватиме використання загально вживаних програм і операційних систем, а також Інтернету.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • семінарські заняття: 40% семестрової оцінки; макс. кількість балів – 40; • самостійна робота: 10% семестрової оцінки; макс. кількість балів – 10; • іспит: 50% семестрової оцінки; макс. кількість балів – 50. <p>Підсумкова максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю: (А) презентація з основного питання чи усна доповідь-опонування (до 5-ти балів); (Б) доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ, участь у дискусіях, аналіз джерельної і монографічної літератури, відпрацювання (до 3-х балів); (В) семестрове есе (письмова робота, оформлена відповідно до вимог) – до 10 балів.</p> <p>Відпрацювання аудиторної роботи можливе лише за наявності пропусків із поважних причин.</p> <p>Академічна доброчесність: роботи студентів повинні бути їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів, становлять, але не вичерпують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності</p>

	<p>в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка за поточну успішність та самостійну роботу (<i>мінімальна сума – 26 балів</i>) є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і семінарські заняття курсу. Студенти мають повідомляти викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p>
<p>Питання до екзамену</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Походження ідеології як суспільного явища 2. Різноманіття визначень ідеології 3. Філософія та ідеологія: спільне та відмінне 4. Класифікація ідеологій: «правий-лівий» та інші ідеологічні спектри 5. Теза про кінець ідеології та її філософська критика 6. Засади ліберальної ідеології (за працею Т. Шпрагенса «Реконструюючи ліберальну теорію») 7. Особливості ліберальних моделей узгодження публічної влади і приватного суспільства (за працею Т. Шпрагенса «Реконструюючи ліберальну теорію») 8. Суть ліберальної дилеми (за працею Т. Шпрагенса «Реконструюючи ліберальну теорію») 9. Критика ліберального антираціоналізму (за працею Т. Шпрагенса «Реконструюючи ліберальну теорію») 10. Роль розуму в процесі розвитку ліберального суспільства (за працею Т. Шпрагенса «Реконструюючи ліберальну теорію») 11. Сцієнтизація versus поетизація ліберальної культури (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність») Критика ліберального раціоналізму (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність») 12. Свобода і проблема «іншого» в ліберальному суспільстві (за

- працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність»)
13. Значення іронізму для ліберальної культури (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність»)
 14. Насильство і переконування як способи комунікації в контексті ліберальної культури (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність»)
 15. Особливості нової ліберальної утопії (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність»)
 16. Рорті про значення роману «1984» для ліберального суспільства (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність»)
 17. Рортіанське осмислення ідеологічного портрету О'Браєна – персонажа твору «1984» (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність»)
 18. Іронічний лібералізм проти екстремізму (за працею Р. Рорті «Контингентність, іронія та солідарність»)
 19. Місце екстремізму у системах класифікації політичних ідеологій (за працею К. Касама «Екстремізм. Філософський аналіз»)
 20. Головні настанови екстреміста (за працею К. Касама «Екстремізм. Філософський аналіз»)
 21. Проблема ефективності екстремізму (за працею К. Касама «Екстремізм. Філософський аналіз»)
 22. Поміркована і радикальна політика як альтернативи екстремізму (за працею К. Касама «Екстремізм. Філософський аналіз»)
 23. Ідея сакральності у російській ідеології (за працею В. Єрмоленка «Плинні ідеології»)
 24. Фальсифікація як ідеологічна настанова (за працею В. Єрмоленка «Плинні ідеології»)
 25. Природа російської зоополітики (за працею В. Єрмоленка «Плинні ідеології»)
 26. Російська ідеологія в контексті російсько-української війни (за працею В. Єрмоленка «Плинні ідеології»)
 27. Історичні типи популізму (за працею К. Муде і К. Кальтвасера «Популізм»)
 28. Визначення популізму як ідеології (за працею К. Муде і К. Кальтвасера «Популізм»)
 29. Ключові поняття популізму (за працею К. Муде і К.

	<p>Кальтвасера «Популізм»)</p> <p>30. Популізм як проблема української політичної культури (за працею М. Рогожі «Популізм в українській політичній культурі»)</p> <p>31. Есенціалізм як теорія походження нації</p> <p>32. Конструктивізм як теорія походження нації</p> <p>33. Етносимволізм як теорія походження нації</p> <p>34. Специфіка етнічного націоналізму</p> <p>35. Специфіка політичного націоналізму</p> <p>36. Особливості ліберального націоналізму (за працею А. Валіцького «Чи можливий ліберальний націоналізм?»)</p> <p>37. Національна культура як підґрунтя й продукт людського волевиявлення (за працею А. Карася «Свобода вибору і культурна ідентичність: взаємовиключення чи взаємодоповнення?»)</p> <p>38. Сучасні виклики націоналізму: міграція, колоніалізм, популізм</p> <p>39. Співвідношення політичної культури та ідеології в умовах демократичного транзиту суспільств</p> <p>40. Політичні ідеології сьогодення: старі традиції та нові тренди</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

СХЕМА КУРСУ

Тема 1: Природа політичної ідеології

(2 год. лекція – 08.09.23; 4 год. семінар – 04.09.23, 11.09.23; 5,25 год. самостійна робота)

1. Походження ідеології як суспільного явища
2. Різноманіття визначень ідеології
3. Філософія та ідеологія: спільне та відмінне
4. Класифікація ідеологій: «правий-лівий» та інші ідеологічні спектри
5. Теза про кінець ідеології та її філософська критика

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Baradat, L. P., & Phillips, J. A. (2017). *Political Ideologies: Their Origins and Impact*. Routledge. P. 1-13. <https://drive.google.com/file/d/1zWn-1DD6-1DGelkkLjfhg3kASfH4kpBR/view>
2. Heywood, A. (2017). *Political Ideologies: An Introduction*. Palgrave. P. 15-17; 324-332.
<https://drive.google.com/file/d/1FH2iGJkWIRpar0783Q7om9p74GIG1Fy0/view>

Допоміжні джерела:

1. Freedon, M., Sargent, L. T., & Stears, M. (Eds.). (2013). *The Oxford Handbook of Political Ideologies*. Oxford University Press. <https://drive.google.com/file/d/1b77uQJUqGXL24KVVeMmZzNmdRMHp9J1j/view>
2. Єрмоленко, В. (2018). *Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX-XX століть*. Дух і літера.
3. Мангайм, К. (2008). *Ідеологія та утопія* (В. Швед, Пер.). Дух і літера. <https://drive.google.com/file/d/1iG9wO8HTbmbG7iKIAEBP03aRY9RoxyI0/view>
4. Лісовий, В. С. (2011). *Ідеологія*. В *Енциклопедія Сучасної України*. <https://esu.com.ua/article-13771>
5. Лютий, Т., & Ярош, О. (2016). *Ідеологія: матриця ілюзій, дискурсів і влади*. НаУКМА. https://drive.google.com/file/d/1F1sNssuXoTx_Lj4L6l-8KW2_MyRQaPN8/view

Тема 2: Сучасна реконструкція лібералізму

(2 год. лекція – 22.09.23; 4 год. семінар – 18.09.23, 25.09.23; 5,25 год. самотійна робота)

1. Засади ліберальної ідеології

- Які цінності є центральними для лібералізму?
- Що таке поділ на публічну і приватну сферу? Проблема їх співвіднесення

2. Моделі узгодження публічної влади і приватного суспільства

- Яка особливість нейтралістської, контрактуалістської, традиціоналістської та радикальної моделей?

3. Ліберальна дилема

- В чому полягає суть ліберальної дилеми?
- Чому більшість моделей не здатні конструктивно вирішити ліберальну дилему?

4. Роль розуму в процесі розвитку ліберального суспільства

- Які функції раціональності є корисними для ліберального суспільства?
- Чому ранні ліберали мали помилкове уявлення про людський розум?

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Шпрагенс, Т. (2009). Реконструюючи ліберальну теорію: розум і ліберальна культура. В О. Проценко & В. Лісовий (Ред.), Лібералізм: антологія (сс. 362–377). Простір, Смолоскип. <https://drive.google.com/file/d/1MMOwgsVexOstB04CyZZ9A1yCLPV8dEu3/view>

Допоміжні джерела:

1. Freedен, М. (2015). *Liberalism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

<https://drive.google.com/file/d/16Wsr9YChbS5ayPLpLgai9PXaC1ukDsP/view>

2. Кекеc, Дж. (2009). Засадничі цінності лібералізму. В О. Проценко & В. Лісовий (Ред.), *Лібералізм: антологія* (сс. 111-133). Простір, Смолоскип. <https://drive.google.com/file/d/1MMOwgsVexOstB04CyZZ9A1yCLPV8dEu3/view>

3. Манан, П. (2005). *Інтелектуальна історія лібералізму* (В. Каденко, Пер.). Дух і літера. <https://drive.google.com/file/d/1LBqj6i87rlXSScaC8nbrIVPvYYBLLsbG/view>

Тема 3: Альтернативний образ ліберала

(2 год. лекція – 06.10.23; 4 год. семінар – 02.10.23, 09.10.23; 5,25 год. самостійна робота)

1. Сцієнтизація versus поетизація ліберальної культури

- Чому Рорті відмовляється від просвітницьких спроб мислити носія ліберальної культури як вченого?
- Хто такий іронік для Рорті та чим він цікавий ліберальному суспільству?

2. Свобода і проблема «іншого» в ліберальному суспільстві

- Яке розуміння свободи впливає з міркувань Рорті?
- В чому полягає розкрита Рорті відмінність між насильством і переконанням?

3. Переописаний лібералізм Рорті

- Як могла б виглядати ліберальна утопія для Рорті?
- Яка актуальність рортіанського переопису лібералізму сьогодні?

4. Критика неопрагматизму й іронічного лібералізму Рорті

- Які недоліки філософсько-ліберальної позиції Рорті?
- Проблема рортіанської оцінки раціоналізму
- Проблема узгодження приватних і публічних цілей для іронічного ліберала

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Rorty R. (1989). *Contingency, Irony and Solidarity*. Cambridge University Press. P. 44-95. https://drive.google.com/file/d/1xkIoTUS05_sFl-xjZZEAdeqWzQWyyNUg/view

Допоміжні джерела:

1. Ramberg, B. & Dieleman, S. (2001). Richard Rorty. In N. Zalta (Ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/rorty/>
2. Dubniak, Z. (2021). Versions of Pragmatic Liberalism: from Rorty to Dewey. *Journal of Education Culture and Society*, 12(2), 15–30. https://drive.google.com/file/d/16b_88vp497fx8s0pGjhuXs1zeiiZq1rB/view
3. Дубняк, З. О. (2022). Реконструкція лібералізму у філософії прагматизму [Дисертація]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. https://drive.google.com/file/d/1vyp8lNyu7cSRgMhv5EUGsV_-1DpbG87t/view

4. Лисий, І. Я. (2011). Ідея післяфілософської/літературної культури у Ричарда Рорті. Наукові Записки НаУКМА. Філософія та Релігієзнавство, 115, 49–55. <https://drive.google.com/file/d/1X1uLPYm2Fyqc34hSf4lnei73cki02tY9/view>
5. Сень, А. О. (2015). Прагматизм і постпрагматизм у філософії Ричарда Рорті [Дисертація]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. https://drive.google.com/file/d/1W6lpnJKUoFKKHWOtDETR1xSzp_EW2nWt/view
6. Тур, М. Г. (2006). Переопис словників як легітимація в утопічному проекті Р. Рорті. Практична Філософія, 1, 149–164. https://drive.google.com/file/d/1-JxVuU3Wk-g3_4MaoKuz5JnBefVVbjTV/view

Тема 4: Запобігання ідеологічному екстремізму: Рорті читає «1984»

(2 год. лекція – 20.10.23; 4 год. семінар – 16.10.23, 23.10.23; 5,25 год. самостійна робота)

1. Рорті про значення роману «1984» для ліберального суспільства
 - В чому, за Рорті, полягають два головні досягнення роману Орвела «1984»?
 - Як Рорті інтерпретує слова головного героя роману «1984» Вінстона: «Свобода – це можливість сказати, що два плюс два буде чотири»?
2. Засоби й цілі екстремістів
 - На думку Рорті, чого прагнув О'Браєн і як він втілював бажане?
 - Яка відмінність між садизмом екстреміста та іронізмом ліберала?
3. Невпинна «орвелізація» Росії
 - Чи притаманні сучасній Росії змальовані Орвелом принципи дводумства й страждання?
 - Чи містить сучасний російський лібералізм ознаки екстремізму?
 - Загроза екстремізму й перспектива іронічної культури в Україні

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Rorty R. (1989). *Contingency, Irony and Solidarity*. Cambridge University Press. P. 169-188. https://drive.google.com/file/d/1xkIoTUS05_sFl-xjZZEAdeqWzQWyyNUg/view

Допоміжні джерела:

1. Аудіокниги українською від Характерника. (2021). *Джордж Орвелл, 1984*. https://www.youtube.com/playlist?list=PLiNtiwdNtx_rtbX5II15a2M0rg0s0SwfS
2. Донскіс Л. Джордж Орвел: анатомія фанатизму й ненависті (К. Ботанова & Д. Потехін, Пер). «Потяг 76». <https://drive.google.com/file/d/11L90IIlxIcLSC1Gs41zGw-xKqJjQAIw/view>
3. Жупанський О. (2015) Влада: вчора, сьогодні – навічно. В *Орвелл Дж. 1984*. Київ: Видавництво Жупанського. С. 294-311 https://drive.google.com/file/d/134_GuCI4k-wh_78g-1B0dDaZSsgSxSdA/view
4. Орвелл Дж. (2015) 1984 (В. Шовкун, Пер). Київ: Видавництво Жупанського. https://drive.google.com/file/d/134_GuCI4k-wh_78g-1B0dDaZSsgSxSdA/view

Тема 5: Філософський аналіз ідеологічного екстремізму

(2 год. лекція – 03.11.23; 4 год. семінар – 30.10.23, 06.11.23; 5,25 год. самостійна робота)

1. Місце екстремізму у системах класифікації політичних ідеологій
2. Головні настанови екстреміста
3. Проблема ефективності екстремізму
4. Поміркована і радикальна політика як альтернативи екстремізму

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Cassam, Q. (2021). Extremism: A Philosophical Analysis. Routledge. P. 53-59; 100-108; 152-156; 156-164.
<https://drive.google.com/file/d/1MkApOOnKhFzesukEITCyJ3oif7idyr7e/view>

Допоміжні джерела:

1. Berger, J. M. (2018). *Extremism*. The MIT Press.
<https://drive.google.com/file/d/1XiomDEJYJcmh-jqdidQEtkWtJgPwCz9a/view>
2. Гобсбаум, Е. (2001) *Вік екстремізму: коротка історія XX віку, 1914–1991* (О. Мокровольський, Пер). Альтернативи.
<https://drive.google.com/file/d/1BsCzgwTjy3mHq46bBQDEt1wCxQYYmEbQ/view>
3. Гуцал, А. Ф. (2009). Екстремізм. В *Енциклопедія Сучасної України*.
https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18837

Тема 6: Російська ідеологія: опис та критика

(2 год. лекція – 17.11.2023; 4 год. семінар – 13.11.23, 20.11.23; 5,25 год. самостійна робота)

1. Ідея сакральності у російській ідеології
2. Фальсифікація як ідеологічна настанова
3. Природа російської зоополітики
4. Російська ідеологія в контексті російсько-української війни

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Єрмоленко, В. (2018). Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX-XX століть. Дух і літера. С. 415-450.

Допоміжні джерела:

1. Громенко, С. (2022, Липень 26). Три джерела і 100 мільйонів складових рашизму. Частина I: рашизм ширший за путінізм. *Локальна Історія*. <https://localhistory.org.ua/texts/statti/tri-dzherela-i-100-milioniv-skladovikh-rashizmu-chastina-i-rashizm-shirshii-za-putinizm/>
2. Громенко, С. (2022б, Вересень 6). Три джерела і 100 мільйонів складових рашизму. Частина II: від «Третього Рима» до «руського міра». *Локальна Історія*. <https://localhistory.org.ua/texts/statti/tri-dzherela-i-100-milioniv-skladovikh-rashizmu-chastina-ii-vid-tretogo-rima-do-russkogo-mira/>
3. Лютий, Т. (2022, Квітень 10). Ідеологічні складники «руського міра». *Український Тиждень*. <https://tyzhden.ua/ideolohichni-skladnyky-russkoho-myra/>
4. Мараєв, В., & Білик, Ю. (2022, Березень 23). Рашизм, або чому росіяни – нові нацисти. *Вокс Україна*. <https://voxukraine.org/rashyzm-abo-chomu-rosiyany-novi-natsysty/>
5. Смолій, В., & Якубова, Л. (2018). *Історичний контекст формування проекту руский мир та практика його реалізації в Криму й на Донбасі* [Аналітична записка]. Інститут історії України. <https://drive.google.com/file/d/1YkuWgIvaDYUclixJHmbEGhvt6qzLeNbd/view>
6. Томпсон, Е. (2006). *Трубадури імперії: російська література і колоніалізм* (М. Корчинська, Пер.). Вид-во Соломії Павличко «Основи». https://drive.google.com/file/d/1Auok_SkuhcF4i3H2Ik7UIztjL8m1Q6eI/view

Тема 7: Популізм як сучасна політична ідеологія

(2 год. лекція – 01.12.23; 4 год. семінар – 27.11.23, 04.12.23; 5,25 год. самостійна робота)

1. Історичні типи популізму
2. Визначення популізму як ідеології
3. Ключові поняття популізму
4. Популізм як проблема української політичної культури

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2013). Populism [E-book]. In M. Freedon, L. T. Sargent, & M. Stears (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Ideologies* (pp. 578–600). Oxford University Press.
<https://drive.google.com/file/d/1b77uQJUqGXL24KVVeMmZzNmdRMHp9J1j/view>

2. Рогожа, М. М. (2020). Популізм в українській політичній культурі. *Українські Культурологічні Студії*, 2(7), 50-60.
<https://drive.google.com/file/d/1G6S2KzRvmlpzKYVrZnHEMc86icVU7-bE/view>

Допоміжні джерела:

1. Oswald, M. (Ed.). (2021). *The Palgrave Handbook of Populism*. Springer Publishing.
<https://drive.google.com/file/d/10v5wQ6m439aW6l7dualwwi6AkYEUYGVC/view>
2. Джудіс, Дж. (2017). Великий вибух популізму. Як економічна криза змінила світову політику (Н. Палій, Пер.). Клуб сімейного дозвілля.
<https://drive.google.com/file/d/1k-xjb2IKedWcjFpFGxw6mDRUVovQGmVd/view>
3. Щербак, С. (2020). Популізм з погляду політичної філософії. *Філософська думка*, 3, 61–78. <https://drive.google.com/file/d/1N4Nbc2H3sA-ZHgXwkUNVhNogZyPQZ5R-/view>

Тема 8: Перспективи націоналізму в ХХІ столітті

(2 год. лекція – 15.12.23; 4 год. семінар – 11.12.23, 18.12.23; 5,25 год. самостійна робота)

1. Теорії походження нації: есенціалістська, конструктивістська та етносимволічна
2. Особливості ліберального націоналізму
3. Національна культура як підґрунтя й продукт людського волевиявлення
4. Сучасні виклики націоналізму: міграція, колоніалізм, популізм

Першоджерело із зазначеними сторінками:

1. Валіцький А. (2000) Чи можливий ліберальний націоналізм?. В О. Проценко & В. Лісовий (Ред.), & К. Москалець, (Пер.), *Націоналізм: антологія* (сс. 804-822). Простір, Смолоскип. <https://drive.google.com/file/d/1Q1bO5xFo3DSULgEfiWwWPLfifzAr77mg/view>
2. Карась, А. (2010). Свобода вибору і культурна ідентичність: взаємовиключення чи взаємодоповнення? В А. Карась (Ред.), *Людина та її ідентичність у добу глобалізації: матеріали міжнародної міждисциплінарної конференції. 29-30 червня 2010 року. Львівський національний університет імені Івана Франка.* <https://drive.google.com/file/d/1lifUD3unOWELFvnWJzqtGzZZTjBadbAjc/view>

Допоміжні джерела:

1. Delanty, G., & Kumar, K. (Eds.). (2006). *The SAGE Handbook of Nations and Nationalism.* SAGE Publications Ltd. <https://drive.google.com/file/d/1Z7YTWWhXaGeQzGDWYz1F7-9cw4hLS0fI/view>
2. Özkirimli, U. (2017). *Theories of Nationalism: A Critical Introduction.* Red Globe Press. https://drive.google.com/file/d/1nfyKzOJv9_DPJrMOkQl0xtTZPKtfVfzR/view
3. Kuzio, T. (2022). *Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War.* Routledge. <https://drive.google.com/file/d/1AIZ333IuPNJxUWdz8ZjdjeGCNXdkROic/view>
4. Бойченко, М. І. (2020). Нація як проект: рівні теоретичного осмислення та практичного втілення. *Вчені Записки ТНУ Імені В.І. Вернадського. Серія: Філософія,* 31(70)(2). <https://drive.google.com/file/d/1WMDRQ0BKz4J08EVvxzldDOlAoitQSdlE/view>
5. Брюбейкер, Р. (2006). *Переобрамлений націоналізм. Статус нації та*

національне питання у новій Європі (О. Рябов, Пер.). Кальварія.
https://drive.google.com/file/d/13O5wINd7TqtOvDR2oEBiTP8wHoHF5t0_/view

6. Карась, А. (2003). Філософія громадянського суспільства. В класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. С. 485-497.
https://drive.google.com/file/d/1UCFi4UOk2v_Sl5Ap1X4UdpwrfpTv1HIQ/view

7. Тимченко, В. (2019). *Модерний націоналізм. Шлях до нового суспільства*. Markobook.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студента передбачає оволодіння навчальним матеріалом у позааудиторний час. Це обов'язкова й невід'ємна складова процесу вивчення нормативної дисципліни.

До самостійної роботи студентів *належать*:

1. Робота з першоджерелами (конспект вибраних уривків та систематизація головних тез у письмовому вигляді);
2. Опрацювання обов'язкової та допоміжної фахової бібліографії;
3. Написання есе (8 год.) на одну із запропонованих тем: «Подолання кризових аспектів сучасного лібералізму», «Екстремізм: ціннісна позиція чи вибір всупереч розуму?», «Український націоналізм для ХХІ століття».

Самостійно опрацьований матеріал, що передбачений навчальним планом, вноситься на підсумковий іспитовий контроль нарівні з тим, що опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Методичним забезпеченням позааудиторної самостійної роботи студента впродовж семестру слугують: базова бібліографія (в т. ч. навчальні підручники і посібники), рекомендовані та допоміжні джерела до курсу, хрестоматія вибраних першоджерел, окремі авторські тексти лекцій, методичні вказівки та завдання, поставлені лектором- викладачем для засвоєння кожної теми.

Об'єм самостійної роботи враховує загальний тижневий бюджет часу студента, рівень його фізіологічного навантаження та інші положення, рекомендовані науково- методичною радою Університету.

НАУКОВІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ЕСЕ

Есе на обрану тему має (в обсязі від 3000 до 5000 символів) складатися з таких частин:

Перша (Вступ) – присвячена загальному вступу до проблематики обраної філософської теми; окресленню актуальності базових світоглядних, історичних, соціальних та культурних передумов, у межах яких постали саме ці філософські ідеї. Сформулювати мету і предмет дослідження.

Друга (виклад основного матеріалу) присвячена ширшому аналізу обраної філософської проблеми; повинна базуватися на самостійно опрацьованих першоджерелах; містити аргументовані власні рефлексії, що сформовані на підставі презентації, аналізу та інтерпретації поглядів, думок і міркувань авторів, на основі джерел яких розглядається тема.

Третя. Висновки. Подати загальні висновки, що випливають з аналізу обраної теми та її проблематики.

Список літератури. Вказати перелік використаних джерел в алфавітному порядку, на які в тексті есе в подані в дужках посилання за зразком: (1, с. 47), (3, с. 165) тощо.

Автори повинні врахувати, що наукові вимоги до есе передбачають самостійну аналітичну роботу над джерелами, яка має показати добросовісний і старанний рівень засвоєння обраної теми і її проблематики.

Текст есе може містити самостійні авторські міркування, які виступатимуть контр- аргументами щодо думок відомих авторів (їхні думки треба подавати), філософів, але такі міркування мають бути викладені в науково аргументованій і полемічно коректній формі.

При аналізі обраної теми автори повинні використовувати поняттєвий філософський інструментарій.